

Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка

Природничо-географічний факультет

Кафедра загальної та регіональної географії

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Декан природничо-географічного факультету

Л.П. Міронець

« 29 » серпня 2025 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Стратегії сталого розвитку регіону

галузь знань Е Природничі науки, математика та статистика

спеціальність Е4 Науки про Землю

освітньо-професійна програма Геопросторові науки. Геоінформаційні технології

Мова навчання українська

Погоджено науково-методичною комісією природничо-географічного факультету

« 29 » серпня 2025 р.

Голова

(Міронець Л.П., к.пед.н, доцент)

Розробник: Король Олена Сергіївна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри загальної та регіональної географії

Робоча програма розглянута на засіданні кафедри загальної та регіональної географії
Протокол № 1 від 28 серпня 2025 року.

Завідувач кафедри
загальної та регіональної географії

Корнус О. Г., к.геогр.н., доцент

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
Кількість кредитів – 4	магістр	Обов’язкова	
		Рік підготовки:	
1-й		1-й	
Семестр			
2-й		2-й	
Лекції			
18 год.		4 год.	
Практичні, семінарські			
20 год.		4 год.	
Лабораторні			
-			
Самостійна робота			
80 год.		110 год.	
Консультації:			
2 год.		2 год.	
Загальна кількість годин – 120		Вид контролю: залік	

2. Мета вивчення навчальної дисципліни

Метою навчальної дисципліни є ознайомлення з передумовами формування засад сталого розвитку регіону, особливостей впровадження принципів сталого розвитку, надання студентам навичок і вмінь розробки стратегій сталого розвитку адміністративно-територіальних одиниць.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми магістранти повинні оволодіти наступними програмними компетентностями:

ІК Здатність розв'язувати складні наукові задачі та практичні проблеми, включно з прийняттям рішень щодо відбору даних та вибору методів досліджень при вивченні геосфер (засобами ГІС-технологій) у різних просторово-часових масштабах із використанням комплексу міждисциплінарних даних та в умовах недостатності інформації, невизначеності умов та вимог.

ЗК01. Здатність до адаптації і дії в новій ситуації.

ЗК02. Вміння виявляти, ставити, вирішувати проблеми.

ЗК03. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).

ЗК04. Здатність працювати в міжнародному контексті.

ЗК05. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

ЗК06. Здатність до абстрактного мислення, пошуку, аналізу та синтезу.

ЗК07. Здатність розробляти та управляти проектами.

СК01. Розуміння необхідності дотримання норм авторського і суміжних прав інтелектуальної власності; сприйняття

державної та міжнародної систем правової охорони інтелектуальної власності.

СК02. Знання сучасних засад природокористування, взаємодії природи і суспільства із застосуванням раціонального використання природних ресурсів, екологічних аспектів, основ природоохоронного законодавства та засад сталого розвитку.

СК03. Розуміння планети як єдиної системи, найважливіших проблем її будови та розвитку.

СК04. Володіння сучасними методами досліджень, які використовуються у виробничих та науково-дослідницьких організаціях при вивченні Землі, її геосфер та їхніх компонентів.

СК05. Здатність застосовувати знання і необхідні практичні навички з планування, організації, мотивування, контролю та регулювання діяльності профільних підприємств і установ.

СК06. Уміння застосовувати наукові знання і практично втілювати їх для розробки та впровадження механізмів геопланування, територіального планування, проведення моніторингу розвитку регіонів, складання стратегічних планів і програм.

3. Передумови для вивчення дисципліни

Перед вивченням навчальної дисципліни магістранти мають оволодіти знаннями з циклу навчальних дисциплін підготовки магістрів, зокрема, «Географічний аналіз і візуалізація в ГІС» та «Географічні основи регіоналістики». Вивчення дисципліни передбачає дотримання положень Кодексу академічної доброчесності СумДПУ імені А.С.Макаренка.

4. Результати навчання за дисципліною

	Програмні результати навчання	Очікувані результати навчання
ПР01	Аналізувати особливості природних та антропогенних систем і об'єктів геосфер Землі.	Аналізувати природні, соціальні, економічні та антропогенні чинники розвитку регіону, визначати їхній вплив на сталий розвиток території.
ПР02.	Застосовувати свої знання для визначення і вирішення проблемних питань і прийняття обґрунтованих рішень в науках про Землю.	Застосовувати знання для пошуку рішень проблем регіонального розвитку, формувати рекомендації щодо збалансованого використання природних ресурсів та соціально-економічного зростання.
ПР03.	Вміти спілкуватися з фахівцями та експертами різного рівня інших галузей знань, у тому числі в міжнародному контексті, в глобальному інформаційному середовищі.	Комунікувати результати стратегічного аналізу розвитку регіону з науковцями, управлінцями та міжнародними експертами, презентувати їх у професійній формі.
ПР04.	Розробляти, керувати та управляти проектами в науках про Землю, оцінювати і забезпечувати якість робіт.	Брати участь у розробці стратегічних програм і проектів сталого розвитку регіону, організовувати командну роботу та контролювати якість виконання.
ПР05.	Планувати і здійснювати наукові експерименти, писати наукові роботи за фахом.	Планувати та здійснювати наукові дослідження у сфері регіонального розвитку, оформлювати результати у вигляді наукових статей і звітів.
ПР06.	Вміти здійснювати екологічну	Здійснювати екологічну оцінку регіональних

	оцінку, аудит, ліцензування, сертифікацію використання природних ресурсів, прогнозувати розвиток екологічних, технологічних, економічних та соціальних наслідків на окремих об'єктах природокористування, а також забезпечення сталого розвитку.	стратегій, прогнозувати екологічні, соціальні та економічні наслідки реалізації проєктів, розробляти заходи сталого розвитку.
ПР07	Знати сучасні методи дослідження Землі та її геосфер, регіонального розвитку територій і вміти їх застосовувати у виробничій та науково-дослідницькій діяльності.	Застосовувати сучасні методи регіонального аналізу та дослідження, уміти працювати з просторовими, статистичними та соціально-економічними даними для обґрунтування стратегій.
ПР08	Знати основні принципи управління підприємств сфери природокористування, їхньої організації, виробничої та організаційної структури управління, а також забезпечення сталого розвитку.	Володіти принципами управління у сфері природокористування, враховувати організаційні та економічні аспекти сталого розвитку регіону.
ПР09	Розробляти та впроваджувати механізми територіального менеджменту, геопланування, здійснювати моніторинг регіонального розвитку, складати плани та програми.	Розробляти механізми територіального менеджменту та геопланування, здійснювати моніторинг реалізації стратегій сталого розвитку та складати програми розвитку регіонів.
ПР10	Вирішувати практичні задачі наук про Землю (засобами ГІС-технологій) з використанням теорій, принципів та методів різних спеціальностей з галузі природничих наук.	Вирішувати прикладні завдання регіонального розвитку, застосовуючи ГІС-технології, просторове моделювання та аналіз даних.
ПР11	Використовувати сучасні методи моделювання та обробки геоінформації при проведенні інноваційної діяльності.	Використовувати методи моделювання та прогнозування для оцінки сценаріїв розвитку регіону, інтегрувати різні джерела інформації для інноваційної діяльності.
ПР12	Самостійно планувати виконання інноваційного завдання та формулювати висновки за його результатами.	Здатність самостійно планувати та виконувати проєкти у сфері сталого регіонального розвитку, формулювати висновки та рекомендації за результатами досліджень.
ПР13	Оцінювати еколого-економічний вплив на довкілля при впровадженні інженерних заходів та проєктувати природоохоронні заходи.	Оцінювати еколого-економічний вплив господарської діяльності на довкілля регіону, проєктувати природоохоронні та соціально орієнтовані заходи у межах стратегії сталого розвитку.

5. Критерії оцінювання результатів навчання

Бали	Критерії оцінювання навчальних досягнень студента
90-100	глибоко і міцно засвоїв програмний матеріал із навчальної дисципліни «Стратегія сталого розвитку регіону»; вичерпно, послідовно, грамотно і логічно його викладає. Прогнозує подальший хід явища, виділяє проблему, конструює гіпотези й перевіряє їх. При цьому студент не має утруднень при відповідях на видозмінені завдання, вільно справляється із іншими видами застосування знань, демонструє знання монографічної літератури, правильно обґрунтовує прийняті рішення, володіє різнобічними навичками й прийомами виконання практичних робіт, володіє в повному обсязі специфічним поняттєво-термінологічним апаратом дисципліни.
82-89	твердо знає програмний матеріал, грамотно й по суті викладає його; який не допускає суттєвих неточностей у відповідях на питання, правильно застосовує теоретичні положення дисципліни при вирішенні практичних питань і задач, впевнено володіє необхідними навичками і прийомами їх виконання, коректно встановлює причинно-наслідкові зв'язки.
74-81	знає програмний матеріал, грамотно й по суті викладає його, але допускає деякі неточності під час відповіді; правильно застосовує теоретичні положення при вирішенні практичних питань і задач, володіє необхідними навичками і прийомами їх виконання. Самостійно відтворює знання з елементами перетворення. Застосовує їх у видозмінених, але близькій до типової ситуації, однак потребує допомоги викладача. Дає власну інтерпретацію матеріалу (пояснення, короткий виклад). Уміє встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, здійснює перенесення дій.
64-73	має знання лише основного матеріалу, але не засвоїв його окремих деталей, допускає неточності, недостатньо правильні формулювання, порушує послідовність у викладі програмного матеріалу й відчуває утруднення при виконанні практичних робіт і розв'язанні задач.
60-63	самостійно відтворює інформацію та застосовує її в типовій ситуації, але при цьому виявляє невпевненість у своїх діях. На основі фактів робить висновки, але за допомогою викладача, намагається зробити звіт про виконані дії.
35-59	не знає більшої частини програмного матеріалу, допускає суттєві помилки; не володіє у достатньому обсязі поняттєво-термінологічним апаратом дисципліни; невпевнено, із помилками виконує практичні завдання; не вміє наводити приклади із життя та встановлювати причинно-наслідкові зв'язки; відтворює інформацію лише на основі зовнішньої підказки.
1-34	має загальне уявлення про навчальну дисципліну, знання програмного матеріалу носить фрагментарний характер, відповіді на запитання дає «так» чи «ні».

Розподіл балів, які отримують студенти

Поточний контроль						Разом	Сума
РОЗДІЛ 1			РОЗДІЛ 2				
T1.1	T1.2	T1.3	T2.1	T2.2	T2.3	60	100
10	10	10	10	10	10		

Контроль самостійної роботи										40	
4	4	4	4	4	4	4	4	4	4		

Згідно Положення «Про порядок визнання результатів навчання у неформальній та/або інформальній освіті у Сумському державному педагогічному університеті імені А.С.Макаренка» від 27.04.2020 р., можливе зарахування результатів навчання з окремої теми/тем, розділу, індивідуального завдання (контрольної роботи) чи дисципліни в цілому, здобутих за цими видами освіти. Обсяг зарахування в годинах/кредитах ECTS визначається згідно переліку компетентностей і результатів навчання, передбачених даною робочою програмою. Зарахування результатів навчання, здобутих у неформальній та/або інформальній освіті, здійснюється у відповідності до пунктів 3.6-3.9 названого Положення.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для екзамену, заліку, курсового проєкту (роботи), практики
90 – 100	A	відмінно
82 - 89	B	добре
74 - 81	C	
64 - 73	D	задовільно
60 - 63	E	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
1 - 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

6. Засоби діагностики результатів навчання

Поточний та підсумковий контроль проводяться відповідно до вимог Положення «Про порядок оцінювання знань студентів у Європейській кредитно-трансферній системі (ЄКТС) організації освітнього процесу», затвердженого вченою Радою СумДПУ імені А.С.Макаренка (протокол №7 від 23.02.2015).

Засобами та формами оцінювання є: усне та письмове опитування, тестування, участь у дискусіях, індивідуальне навчально-дослідне завдання, результати виконання практичних робіт, іспит. Оцінювання знань, навичок студентів враховує всі види занять, які передбачені програмою навчальної дисципліни. Загальна оцінка з дисципліни складається з поточних оцінок, які студент отримує під час практичних робіт, виконання завдань самостійної роботи, контрольних робіт.

Методи навчання: частково-пошуковий, дослідницький; інтерактивні (дистанційні освітні технології, презентація); практичні методи навчання (практична робота, розрахунково-графічні роботи).

7. Програма навчальної дисципліни

7.1. Інформаційний зміст навчальної дисципліни

Розділ 1. Концепція сталого розвитку

Тема 1.1. Концептуальні засади сталого розвитку

Поняття «сталий розвиток», основні положення концепції сталого розвитку. Чинники, що визначають сталий розвиток. Принципи сталого розвитку. Ключові етапи розвитку концепції сталого розвитку. Світові саміти зі сталого розвитку. Конференція ООН з

довкілля (Стокгольм, 1972 р.). Звіт Міжнародної комісії з довкілля та розвитку «Наше спільне майбутнє» (1987 р.). Конференція ООН з довкілля і розвитку (Ріо-де-Жанейро, 1992 р.). Саміт тисячоліття ООН (Нью-Йорк, 2000 р.). Всесвітній саміт зі сталого розвитку (Йоганнесбург, 2002 р.). Конференція ООН зі сталого розвитку Ріо+20 (Ріо-де Жанейро, 2012 р.). Саміт ООН зі сталого розвитку (Нью-Йорк, 2015 р.)

Тема 1.2. Ключові положення концепції сталого розвитку

Концепція сталого розвитку. Екологічна, економічна та соціальна складові сталого розвитку. Реалізація Цілей сталого розвитку в країнах різного типу. Моніторинг виконання Цілей сталого розвитку. Адаптація глобальних цілей до регіональних особливостей. Контроль за досягненням цілей сталого розвитку. Індикатори сталого розвитку та система глобальних вимірів стійкості. Вимірювання сталого розвитку. Україна: від Цілей розвитку тисячоліття до Цілей сталого розвитку. Відмінність Цілей сталого розвитку від цілей розвитку тисячоліття. Роль ПРООН у реалізації цілей сталого розвитку в Україні.

Тема 1.3. Глобальні Цілі сталого розвитку 2030

Цілі сталого розвитку: Ціль 1. Подолання бідності. Ціль 2. Подолання голоду, розвиток сільського господарства. Ціль 3. Міцне здоров'я і благополуччя. Ціль 4. Якісна освіта. Ціль 5. Гендерна рівність. Ціль 6. Чиста вода та належні санітарні умови. Ціль 7. Доступна та чиста енергія. Ціль 8. Гідна праця та економічне зростання. Ціль 9. Промисловість, інновації та інфраструктура. Ціль 10. Скорочення нерівності. Ціль 11. Сталий розвиток міст і громад. Ціль 12. Відповідальне споживання та виробництво. Ціль 13. Пом'якшення наслідків зміни клімату. Ціль 14. Збереження морських ресурсів. Ціль 15. Захист та відновлення екосистем суші. Ціль 16. Мир, справедливість та сильні інститути. Ціль 17. Партнерство заради сталого розвитку.

Розділ 2. Стратегія сталого розвитку України та її регіонів

Тема 2.1. Стратегія сталого розвитку України до 2030 року

Цілі сталого розвитку в глобальному та українському контексті. Концепція сталого розвитку в Україні. Національна доповідь «Цілі Сталого Розвитку: Україна». Цілі сталого розвитку, адаптовані для України (2015–2030 роки). Національні завдання цілей сталого розвитку. Нормативно-законодавча база з питань розроблення стратегічних і програмних документів розвитку регіонів (областей) та територіальних громад в Україні. Засади сталого розвитку як методологічна основа формування національної екологічної політики.

Тема 2.2. Стратегії сталого розвитку регіону: практичне застосування

Практичне застосування Стратегій сталого розвитку. Організація роботи над Стратегією сталого розвитку регіону. Етапи розроблення стратегії сталого розвитку. Проведення стратегічного аналізу, формування профілю регіону. Формування стратегічного бачення, місії та системи цінностей. Формування системи стратегічних та оперативних цілей. Визначення ймовірних сценаріїв розвитку, вибір пріоритетного сценарію. Формалізація механізму реалізації стратегії. Система моніторингу реалізації сталого розвитку регіону.

Тема 2.3. Впровадження Стратегії сталого розвитку на місцевому рівні

Стратегії розвитку територіальних громад. Аналіз соціально-економічного розвитку громад у контексті відповідності цілям сталого розвитку. Стратегічна екологічна оцінка як обов'язкова умова затвердження стратегії розвитку громади. Врахування цілей сталого розвитку в стратегіях територіальних громад. Моніторинг показників сталого розвитку. Екологічні наслідки від бойових дій на території громад. Умови забезпечення сталого розвитку населених пунктів.

7.2. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин						Кількість годин					
	У с ь о г о	у тому числі					У с ь о г о	у тому числі				
		Лек ції	Пра кт.	Лаб ор.	Конс. .	Сам р		Лек ції	Пра кт.	Лаб ор.	Конс. .	Сам р
Розділ 1. Концепція сталого розвитку												
Тема 1.1. Концептуальні засади сталого розвитку	16	4	2	-	-	10	10					10
Тема 1.2. Ключові моменти концепції сталого розвитку	14	2	2	-	-	10	20					20
Тема 1.3. Глобальні Цілі сталого розвитку 2030	30	4	6	-	-	20	24	2	2			20
Розділ I	60	10	10			40	54	2	2			50
Розділ 2. Стратегії сталого розвитку України та її регіонів												
Тема 2.1. Стратегія сталого розвитку України до 2030 року	18	4	4	-	-	10	22	2				20
Тема 2.2. Стратегії сталого розвитку: практичне застосування	16	2	4	-	-	10	22		2			20
Тема 2.3. Впровадження Стратегії сталого розвитку на місцевому рівні	26	2	2	-	2	20	22				2	20
Розділ II	60	8	10	-	2	40	66	2	2		2	60
Усього годин	120	18	20	-	2	80	120	4	4		2	110

Теми практичних занять

№з/п	Назва теми	Денна форма	Заочна форма
1.	Ключові положення Концепції сталого розвитку	2	
2.	Концептуальні засади сталого розвитку	2	
3.	Глобальні Цілі сталого розвитку 2030	2	2
4.	Цілі Сталого Розвитку: Україна. Національна доповідь	2	
5.	Стратегії сталого розвитку: практичне застосування	2	
6.	Організація роботи над стратегією сталого розвитку регіону	2	
7.	Розроблення системи моніторингу реалізації стратегії	2	
8.	Оприлюднення, громадське обговорення та ухвалення стратегії	2	
9.	Законодавча база з питань розроблення стратегічних та програмних документів розвитку регіонів (областей) та територіальних громад в Україні	2	2
10.	Стратегія сталого розвитку. Проект на майбутнє	2	
	Всього	20	4

Теми лабораторних занять

Виконання лабораторних робіт даною робочою програмою не передбачено.

8. Рекомендовані джерела інформації

Основні:

1. Методичні рекомендації для врахування цілей сталого розвитку в стратегіях розвитку територіальних громад
https://www.undp.org/content/dam/ukraine/docs/DG/UNDP_MetRecommendation_v03.pdf
https://learn.ztu.edu.ua/pluginfile.php/57343/mod_resource/content/2/UNDP_MetRecommendation_v03.pdf
2. Нечипоренко О. М., Россоха В. В., Грищенко О. Ю. Регіональні особливості розвитку сільського господарства та агропродовольчого комплексу України в сучасних умовах : монографія. Київ : ННЦ «ІАЕ», 2024. 116 с.
https://ekmair.ukma.edu.ua/items/6d36e2ff-7d29-4098-bb4d-25bc208ac58e?utm_source=chatgpt.com
3. Стратегії сталого розвитку: навч. посіб. / В. В. Добровольський, Є. М. Безсонов, Г. В. Непеїна, Д. О. Крисінська, Н. А. Сербулова. Миколаїв: Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2021. 160 с.
4. Сталый розвиток старопромислових регіонів України: інноваційний вимір [Текст] : колективна монографія / за ред. В. А. Омеляненка. – Суми : Триторія, 2021. – 298 с.
<https://repository.sspu.edu.ua/handle/123456789/12250>
5. European Regional Development: Contemporary Regional and Local Perspectives of Socio-Economic and Socio-Political Changes — Paweł Churski, Tomasz Herodowicz, Barbara Konecka-Szydłowska, Robert Perdał. Springer, 2021. [SpringerLink](#)
6. Regional Development Planning and Practice: Contemporary Issues in South Asia — Mukunda Mishra, R. B. Singh, Andrews José de Lucena та ін. Springer Nature Singapore, 2022. [SpringerLink](#)
7. Regional Development: Opportunities and Constraints — Видавництво MDPI, 2024. [MDPI](#)
8. Achieving Sustainability in Ukraine through Military Brownfields Redevelopment — Cezar Morar, Laurel Berman, Serap Erdal, Liudmyla Niemets (ред.), Springer Dordrecht, 2024. [SpringerLink](#)
9. Sustainable development of territories: challenges and opportunities: monograph / Bobrovska O. Yu., Krushelnyska T. A., Prokopenko L. L. [etc.]; ed. by O. Yu. Bobrovska. – Published by International Center for Research, Education and Training. MTÜ. Tallinn, Estonia, 2021. – 234 p. [Sustainable development of territories challenges and opportunities](#)
10. Sustainable Development as a Conceptual Basis for the Restoration of Territories in the Post-War Economy of Ukraine — Martynovych N.O., Boichenko E.B., 2023. Монографія. ir.dpu.edu.ua
11. Mechanisms for Ensuring Sustainable Development of Regions Ukraine and Strengthening the Capacity of Territorial Communities in This Process — Zhovnirchik Y., Tyhov O., 2024. Public Administration and Regional Development. pard.mk.ua
12. Sustainable Development of Cities and Territories: Strategic Development Theory and Measurement Methodology — Dmytro Anfilov та ін., 2024. periodicals.karazin.ua

Додаткові:

1. [Іванчук В., Мошняга Н. Досягнення Цілей сталого розвитку у національному та регіональному розрізах. Вокс Україна.](#) Замула І.В., Давидова І.В., Кірейцева Г.В., Корбут М.Б., Травін В.В. Стратегія сталого розвитку: еколого-економічний аспект. Навчальний посібник. ЖДТУ, 2017. 200 с.
2. Кононенко О.Ю. Актуальні проблеми сталого розвитку: навчально-методичний посібник. К.: ДП «Прінт сервіс», 2016. 109 с.

3. Національна парадигма сталого розвитку України / за заг. ред. акад. Б. Є. Патона. Вид. 2-ге, пер. і доповн. К.: ДУ Інститут економіки природокористування та сталого розвитку НАНУ, 2016. 72 с.
4. Сталій розвиток місцевих громад: підручник / М.О. Клименко, О.М. Клименко, Л.В. Клименко. К.: Видавничий дім «Кондор», 2018. 296 с.
http://dglib.nubip.edu.ua:8080/bitstream/123456789/5822/1/Bogolubov_Strategij%20stalogo%20rozvutku.pdf
5. Стратегія сталого розвитку: Підручник / [В.М.Боголюбов, М.О. Клименко, Мельник Л.Г., О.О. Ракоїд]. За редакцією професора В.М.Боголюбова. К.: ВЦ НУБІПУ, 2018. 446 с.
http://dglib.nubip.edu.ua:8080/bitstream/123456789/5822/1/Bogolubov_Strategij%20stalogo%20rozvutku.pdf
6. Krainyuk, O., Buts Y. Ponomarenko, R., Lotsman, P., Asotskyi, V., & Darmofal, E. Geoeological analysis of impacts of the use of plastic waste in road construction on the geological environment. Journal of Geology, Geography and Geocology, 2022, 31(3). P. 493-503. <https://doi.org/https://doi.org/10.15421/112245>

Інформаційні ресурси:

1. Ресурси та публікації щодо сталого розвитку в Україні
<http://sdg.org.ua/ua/resources-2>
2. Цілі Сталого Розвитку в Україні: Пакет інформаційних матеріалів
<http://sdg.org.ua/ua/resources-2/107-tsili-staloho-rozvytku-v-ukraini-paket-informatsiinykh-materialiv>
3. Цілі сталого розвитку що треба знати органам місцевого самоврядування
https://www.undp.org/content/dam/ukraine/docs/DG/SDG_LocalGov_v05.pdf
4. Цілі сталого розвитку 2016-2030
<http://www.un.org.ua/ua/tsili-rozvytku-tysiacholittia/tsili-staloho-rozvytku>
5. Цілі сталого розвитку в Україні
<http://sdg.org.ua/ua>
6. <https://dl.sspu.edu.ua/course/view.php?id=9488>